

A SZABADKAI KÖZSÉGI FŐGYMNASIUM RÖVID TÖRTÉNETE (1860–1918)

Az egykori szabadkai gimnázium épülete

A Szabadkai Községi Főgymnasium története 1861-ben kezdődött, amikor az 1747-ben alapított iskola megnyitotta a felső osztályokat.

A város 1860. március 24-én folyamodott a felső négy osztályért „és a cs. kir. minisztérium meg is engedte a teljes főgymnasium fokozatos megnyitását.”¹ Az intézmény igazgatójává Jámbor Pált nevezték ki.

Az 1861/62-es tanévben megnyílt az V. és VI., az 1862/63-as tanévben pedig a VII. és VIII. osztály, „s most, mint teljes főgymnasium folytatta díszes s hasznos működését és nem egy helybeli tehetséges, de szegényebb sorsú fiúnak nyitotta meg a tudományos életpálya küzdőterét.”²

Az évek során változott a tanterv, új tantárgyak kerültek be a tantervbe, s ez magával hozta új tanárok felvételét, így került a tantestületbe Bodrogi Károly énektanító, Papp István tornamester.

Az iskola magyar tannyelvű volt, a nem magyar anyanyelvű diákok is ezen a nyelven tanultak.

Az önképzőkör, mely „az ifjúság magánszorgalmát is a tudomány és a költészet felé terelte” 1868-ban alakult meg. Az önképzőkör munkájában a VII–VIII. osztály tanulói vehettek részt, teret kapva a megmutatkozásra. Itt indult Kosztolányi Dezső, Csáth Géza, Munk Atrúr irodalmi pályája.

1 Iványi István: *Szabadka szabad királyi város története II.* Szabadka, 1892, 512.

2 Uo. 517.

Ugyancsak 1868-tól számolnak be az évkönyvek a tanév eseményeiről, ebben az évben például arról, hogy Jászberényből új tanerő érkezett: Heverda Mátyás, aki később hosszú ideig igazgatóként is működik majd az iskolában.

1881-ben az 1 Ft beíratási díjat 5 Ft-ra emelték, s az ebből befolyó összeget az ifjúsági és tanári könyvtárra, valamint a szertárak gyűjteményeinek gyarapítására fordították.

A 80-as évektől egyre több tanuló jelentkezik, s a túlszűfolttség miatt párhuzamos osztályok nyílnak az alsó tagozaton. Közülük azonban csak kevesen jutnak el az érettségig. 1862/63-ban 200 tanuló járt gimnáziumba, 1890/91-ben pedig már 523.

1891-ben a város a gimnáziumot – mint már többször az iskola történetében – szerzetesekre szerte volna bízni, mert képtelen volt teljesíteni a minisztérium követelményeit, ezek közé tartozott tornaterem, rajzterem, szolgalakás építése. A szerzetesrendek azonban elzárkóztak, egyedül a piaristák hajlottak rá, de ők nem rendelkeztek megfelelő számú tanerővel. 1895-ben zárult le a folyamat, melynek végén a városi tanács arra a döntésre jutott, hogy megtartja az iskolát.

A gimnázium időközben kinőtte a város központjában lévő épületet. 1896-ban a városi közgyűlés megvette azt a telket, amelyen 1899-re felépült a Raichle Ferenc által tervezett neobarokk stílusú – az iskolának ma is helyet adó – épület. Ez már megfelelt mindenféle előírásnak, a tantermek tágasak voltak, volt tornaterme, szertárai, kápolnája.

Az iskola tanárai a tanítás mellett részt vettek a város kulturális életében, könyveket jelentettek meg, előadásokat tartottak a Szabad Líceum rendezvényein, s különböző tisztségeket töltöttek be a város intézményeiben.

A tanárok szigorúak voltak, s a szabadkaiak ennek tulajdonították néhány diák öngyilkosságát az 1900-as évek elején. Támadták az intézetet, a tanárokat, s volt tanár, aki emiatt távozott az iskolából.

Jámbor Pál már az 1874-ben megjelent évkönyvben, az évi végi összegzésében szóvá teszi a tankönyvek sokféleségét, a tananyag nagy terjedelmét. Ez a folyamat a XX. század elején tovább romlott: a diákok átlagosan tizenöt tantárgyat tanultak, az osztályokban nagy volt a zsúfoltság, ami hátráltatta a tanítást és tanulást. „Azelőtt egy szilárd alapokon álló, jó erőktől vezetett iskolánk volt, most gyenge tanerők nevelnek gyenge ifjakat, s míg a múlt nem egy igazán tehetséges embert adott a jelennek, addig a jelen a jövőbe nagyszámú kretént küld” – írta Csáth Géza a *Bácskai Hírlap*ban 1907. július 18-án. A tanárok csak nagy szigorral tudtak fegyelmet tartani, ezt az értesítők is megerősítik. Emiatt szinte minden évben történtek kizárások.

1914-ben kitört az I. világháború. Az épületet hadikórháznak foglalták le, nyolc tanár bevonult, a tanéveket lerövidítették, a tanulók közül is besorozták az idősebbeket. Az iskola felszerelése elhasználódott, a katonaság kiköltözése után csak rom és poloska maradt az iskolából. Szabadka immár a Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz tartozott.

1918-ban Kosztolányi Árpád nyugdíjaztatását kérte, helyére Schäffer Mihályt nevezték ki igazgatónak. A tanároknak hűségesküt kellett tenniük, akik erre nem voltak hajlandóak, elvesztették állásukat.

1919. augusztus 30-án a városi tanács megszüntette az önálló magyar gimnáziumot, a tagozatokat a bunyevác gimnáziumhoz csatolták.